

Kommunestyret i Evenes har bedt oss granske valget i Evenes.

Innledning og oversikt over det vi har gjort:

Aina Slotterøy og Rigmor Leknes dro til Evenes 3. desember. Om kvelden hadde vi møte med ordføreren der vi fikk presentert forventningene fra kommunestyret.

Rådmannen i Evenes hadde på forkant av besøket sendt oss avviksrapporten med alle vedlegg.

Valgansvarlig hadde gitt oss tilgang til EVA som valgansvarlig slik at vi fikk ut ønskede rapporter systemet.

Vi forkant av besøket har Rigmor og Aina hatt telefonmøter og gått gjennom protokoller og avviksrapporten til rådmannen.

Vi har hatt møte med valgansvarlig i Nordland fylke som beskrev dialogen de har hatt med Evenes kommune etter valget. Vi har også fått kopi av forkastede stemmegivninger.

Valgansvarlig i Evenes hadde i forkant laget en dagsplan for oss – etter ønske fra oss.

Møte 4. desember

Møte med rådmannen

Vi gikk gjennom avviksrapporten med rådmannen og fikk stilt de spørsmålene vi hadde til den. Rådmannen er overordnet valgansvarlig og hadde ikke alle detaljer om tallene i protokollen og avviksrapporten.

Vi diskuterte også framtidig valg med han – dvs. pkt. 3 i kommunestyrets vedtak. Evenes kommune er i et generasjonsskifte og rådmannen gav uttrykk for at han ikke har klart hvem som skal jobbe med valg neste gang og antyder at han ønsker å søke samarbeid mot en nabokommune.

Møte med valgansvarlig

Vi gikk gjennom protokollene og avviksrapporten med han og fikk svar på en del spørsmål. Vi ba også om noe mer dokumentasjon. Blant annet ba vi om ros-analysen som var gjort på våren og korrespondansen med valgdirektoratet. Vi ba også om dokumentasjon på at valgansvarlig hadde sagt fra på våren om at dette ble for mye på han og der han ba rådmannen om hjelp. Det viser seg i ettertid at han har ikke fått anbefaling fra valgdirektoratet skriftlig. Vi har fått kopi av epost som valgansvarlig har sendt til rådmannen i mars. Vi har ikke mottatt ROS analysen som vi ba om. Her kunne nok valgansvarlig vært tydeligere dersom han mente at han ikke kunne gjøre denne jobben.

Møte med valgansvarlig 2 som også var forhåndsstemmeansvarlig

Her vi fikk forklaring på noen av avvikene og svar på en del spørsmål. Han hadde ikke forstått at han var en av 2 valgansvarlige. Han hadde kun oppfattet at han hadde med forhåndsstemming å gjøre. Han hadde lært opp forhåndsstemmemottakere.

Pkt. 21 i rådmannens rapport:

Åpningstider for forhåndsstemming. Det er forhåndsstemmeansvarlig som har lagt ut åpningstidene på heimesiden, disse er ikke korrigert i regnearket som han hadde sendt inn til valgdirektoratet og som senere ble publisert på valglokal.no. Forhåndsstemmeansvarlig hadde ikke sett kobling mellom valglokal.no og kommunens heimeside.

Pkt. 2

23 konvoluttstemmer ble ikke registrert etter hvert som de kom. Forsendelseskonvoluttene ble lagt uåpnet i forseglede urne og levert rett opp til valgstyret på valgdagen. Forhåndsstemmeansvarlig visste ikke at disse skulle registreres i EVA, og visste i hvert fall ikke at det var han som skulle gjøre det. Postmottaket hadde fått beskjed fra valgansvarlig om de kun skulle legge alt uåpnet i urne. Dette ble gjort. Valgansvarlig 2 dro på ferie ut i uka etter valget og var dermed ikke tilstede under kontrolltellingen. Her kunne nok rollene vært bedre avklart og gjennomgått.

Møte med stemmestyrene

Vi fikk stemmestyrenes opplevelse av valget. Litt travelt på mandag morgen – når de får alt utstyret da. Sedlene var litt rotete pakket med litt blanding av kommune og fylke. Ikke blindeskrift og ingen oversikt over antall parti. Dette kan medføre at man ikke har full oversikt over hva av utstyr man skal ha. Dette kommer også frem da det ikke var alle listene som var kommet til alle kretsene. Det manglet en liste på en krets som måtte hentes fra en annen krets.

Ønske for framtidige valg: Ryddigere pakking til dem. Og ryddigere når de skal levere inn til valgstyre. Ble opplevd som litt kaos.

De er også positive til elektronisk manntall ved neste valg. Dette vil forenkle arbeidet på valgdagen samt utelukke feil.

Bare noen av dem hadde fått beskjed om den løsningen som var valgt vedr. SV-listene. De som hadde fått beskjed om SV-listene, hadde fått beskjed om å si fra til velgere som spurte, men det gjaldt ikke alle kretsene.

Møte med postmottak

Arkivansvarlig hadde fått beskjed om at han ikke skulle ha noe med valget å gjøre. Dette førte til at han ikke åpnet forsendelseskonvolutter som var adressert til Valgstyret. Disse ble det skrevet dato på, og de ble lagt i en urne i hvelvet. Det ble senere avklart med valgansvarlig at ingen hadde tatt tak i stemmene før mandag kveld og de ble ikke hverken åpnet før- eller registrert inn i EVA. Her hadde det vært mest hensiktsmessig at arkivansvarlig hadde åpnet forsendelses konvolutten og registrert disse rett i EVA.

Møte med forhåndsstemmemottakere

De hadde fått opplæring på mottak av forhåndsstemmer, men alle hadde ikke fått orientering om SV-listene. Det var svært tilfeldig om velgere fikk beskjed om den feilen på listen.

Rådmannens rapport pkt 24

Vi fikk opplyst at en stemme mottatt på institusjon ble forkastet av valgstyret etter at stemmemottakerne opplevde utilbørlig påvirkning på en velger. Velgeren er kryssset i manntallet men stemmegivningen er forkastet uten at dette framkommer av protokollen. Det er regler i valgloven for forkastelsesgrunner. Dette er ikke en godkjent forkastelsesgrunn og når først stemmen blir tatt imot så skulle den ikke vært forkastet. Her er det nok også slik at den ikke ble forkastet. Den ble med stor sannsynlighet talt. Her skulle forhåndstemmemottakerne ikke mottatt stemmen.

Forhåndsstemmemottakerne var også tellekorps og vi hadde også møte om tellingen.

Savnet mer struktur under opptelling. Alle satt på samme rom, både de som talte antall og sorterte på parti og de som la inn rettinger i EVA. De fikk alt de talte fra valgstyret. Det ble telt opp både forhåndsstemmer og valgtingstemmer i samme rom samtidig. For å ha best oversikt bør man gjøre dette adskilt.

Rådmannens pkt 6

3 stemmer avgitt i særskilt omslag. Forhåndsstemmemottakerne var helt ukjente med disse. Hvor kommer de fra? Den ene fra omsorgssenteret er nok en av dem, men hva er de andre 2?

Møte med det «gamle valgstyret»

Vi hadde møte med dem samlet og har også hatt et møte med en av dem i ettertid på skype.

Valgstyret var enig om at det hadde vært svært mye rot. Dette opplevde de også i møtene april og mai, hvor de ikke kan vise til sakliste og møteprotokoll fra valgstyre møtene. De fikk konvoluttstemmene (forhåndsstemmer mottatt fra andre kommuner) inn til seg mandag kveld. Disse var da ikke registrert, og følgelig ikke sjekket mot manntall. Forsendelseskonvoluttene ble åpnet. Omslagskonvoluttene ble åpnet og valgkortene skilt fra stemmeseddelkonvoluttene. Det betyr at da de fikk inn manntallene så var det for sent å finne velgers stemme dersom noen skulle forkastes. Dette fikk den konsekvensen at en stemme som var feilsendt til Evenes ble telt i Evenes, men skulle vært sendt til rett kommune.

Valgstyret følte at de hadde for liten kontroll. De hadde ikke lest seg opp på detaljene i valgloven og stilte en del spørsmål som de ikke følte at de fikk gode svar på. Ett eksempel var dette; Valgansvarlig ble spurt mandag kveld om konvoluttstemmene var registrert i kommunen de var mottatt, ettersom forsendelseskonvoluttene var uåpnet, dette svarte valgansvarlig bekræftende på.

Alt som kom fra stemmestyrene var riktig, dette ble kontrollert og funnet i orden. Antallet stemmesedler fra stemmekretsene stemmer med det stemmestyrene har notert, og alt ble videre levert til tellekorpset.

Valgstyret oppfattet ikke valgkvelden andre feil enn at det var ustrukturert og at valgansvarlig og rådmannen gikk litt ut og inn. De registrerte også utover kvelden at de fikk en ny sekretær – at rådmannen tok over referatet.

Valgstyret forlot rådhuset mandag kveld i forvisning om at alt var ok. Alarmen gikk ikke før ordføreren fikk telefon fra fylke mandagen etter valget. Ordfører hadde da ikke fått noe orientering fra valgansvarlig 1 at fylket hadde tatt kontakt allerede fredag da de hadde oppdaget store avvik.

Fra alarmen gikk har valgstyret jobbet mye for å få gått gjennom alle tall og kvalitetssikret tallene. De var også tilstede mens valgansvarlig la inn nye tall og rettet opp protokollen sammen med valgdirektoratet. Flertallet i valgstyret mener nå at valget er riktig og at det var riktig å godkjenne valget.

Møte med det nye valgstyret

Ved en gjennomgang av de feilene vi funnet ved valget i Evenes er spesielt de nye i valgstyret overrasket over mengden av feil.

Valget ble godkjent 13 – 4 stemmer av kommunestyret.

Møte med rådmannen før vi dro fra Evenes

Vi hadde møte med rådmannen på flyplassen før vi dro. Der gikk vi gjennom de feilene vi hadde oppdaget. Vi tok også opp kompetansen til valgansvarlig. Rådmannen hadde flere ganger spurt etter hva valgansvarlig trengte av økt kompetanse. Rådmannen var med begge valgansvarlige på Gardemoen på opplæring i mars. Han opplyste at prøvevalget i juni ikke gikk bra og at han også etter dette på nytt hadde samtaler med valgansvarlig.

Møte med den siste i valgstyret

Det var et forfall og vi tok et skype møte.

Vedkommende bekreftet det valgstyret før har sagt ang. rot på valgkvelden. Et manntall var f.eks. forsvunnet – Kretsmanntallet fra Tårstad ble forlagt, men ble funnet.

Forhåndsstemmene ble talt før stemmestyrene kom inn. Inkludert de forhåndsstemmene som kom fra andre kommuner. Det ble spurt om stemmegivninger som kom fra andre kommuner ble krysset i den kommunen der de var mottatt. Han fikk beskjed fra valgansvarlig om at det ble de. Dette medfører ikke riktighet, stemmer som kommer i posten skal registreres i kommunen hvor velger er manntallsført.

Sent mandag kveld etter at han hadde forlatt fikk han beskjed om at valget var godkjent. Han var ikke tilstede og fikk opplysninger om stemmegivninger som skulle forkastes. Disse ble ikke behandlet av valgstyret.

Fremmedstemmer - omslagskonvolutten ble åpnet før de ble registrert i manntallet. De åpnet også stemmeseddelkonvolutten, men stemmesedlene ble ikke tatt ut. De så bare om det lå en eller to stemmer i konvolutten. Valgansvarlig og rådmannen var tilstede fra administrasjon da.

3 ble forkastet på grunn av manglende stempel. Etter valget ble han obs på at valgstyret kunne rette feil ved at stemmer som kommer i posten kan stemples

dersom de mangler stempel. De kunne f.eks. gjelde en utenriksstemme som kom pr. post.

Ut i uka etter valget fikk han høre på bygda at noen og tyve stemmer var forkastet, og at det var mange sedler uten stempel.

Han fikk telefon fra en kollega i fylkesvalgstyret som spurte om de ikke var ferdig med valget snart. Dette stemte ikke for han da han selv bare visste om 2-3 stemmer som var forkastet. Det vil da si at resten av forkastelse var gjort uten valgstyret.

Hvordan kunne det gå så galt?

Det er helt åpenbart at valgansvarlig hadde for liten kompetanse.

I følge valgansvarlig hadde han gitt beskjed til rådmannen allerede våren 2019 om at det var for lite folk og at han ikke kunne ta hele jobben. Denne beskjeden er i beste fall utydelig. Det er slik at valgansvarlig har følt seg veldig alene. Dette kommer veldig godt fram ved at valgansvarlig 2 ikke har skjönt at han har ansvar utover organisering av forhåndsstemmegivning i Evenes.

Flere naturlige valgmedarbeidere forsvant ut fordi de enten stod på liste, har jobbet sammen med parti eller er i nær familie med listekandidater. Valgansvarlig ble alene om mye. Valgansvarlig 2 gav i møte med oss uttrykk for at han hadde ikke tid til å jobbe med valg og hadde heller ikke oversikt over det som var hans ansvar. Evenes kommune skal være svært fornøyd med at de har erfarne folk i stemmestyrene og som forhåndsstemmemottakere, ellers kunne dette gått enda verre.

Hva fant vi av feil:

Posten ble ikke åpnet. Alt som var til valgstyret i Evenes kommune ble lagt i en urne, det ble skrevet dato på forsendelseskonvoluttene. Disse ble hentet ut og gitt til valgstyret mandag kveld - uåpnet. Forsendelseskonvolutter skal åpnes og omslagskonvoluttene skal registreres fortløpende. Hadde dette skjedd så hadde stemmen som var feilsendt blitt sendt videre. Videre ville alle stemmegivningene blitt registrert i manntallet før valgdagen og avkryssingsmanntallene som går ut til stemmekretsene ville vært korrekte. Protokollen ville også blitt korrekt i forhold til dette. Siden ikke disse stemmer var registrert før man kjører ut manntallet lørdag før valget kan man i teorien stemme to ganger. Disse velgerne kan da komme på valgdagen å stemme siden de ikke er avkrysset i manntallet. Da vil stemmen som er mottatt på forhånd bli forkastet da disse ville blitt sjekket opp mot manntallet mandags kveld, men slik som valgloven er i dag er det første avlagte stemme som gjelder. Siden disse konvoluttene også ble åpnet og adskilt fra valgkortet hadde det vært vanskelig å finne rett stemme som skulle bli forkastet. I dag så stemmer ikke protokollen fordi disse 23 eller konvoluttstemmene er registrert som sent innkommet og ikke som ordinære forhåndsstemmer. Den stemmen som skulle vært sendt videre er konvoluttstemme nr. 24. Stemmesedlene er etter det vi finner ut, talt i Evenes noe som ikke skulle skjedd.

Konvoluttstemmene skal prøves. Det er vanlig at dette skjer administrativt i forkant av valget. Da skal også rettinger skje i form av stemmesedler uten stempel hvor det er åpenbart at valgfunksjonær (i andre kommuner) har glemt å stemple en seddel.

Evenes kommune har hatt et arbeidende valgstyre som har tatt ansvar, det skal de ha all ros for. Men, det er etter det vi vet, svært uvanlig. Valgstyret skal som det står i loven ha oppsyn og kontroll med valget.

Det er også åpenbart for oss at valgansvarlig 1 og 2 ikke har nok kompetanse på EVA. Valgprotokollen er en rapport og det er ikke mulig å få annet ut i protokollen enn det som legges inn. Her har det sviktet. Når protokollen tas ut så er det svært viktig at valgansvarlig kjenner igjen tallene og kan sjekke at protokollen stemmer med virkeligheten. Når tallene i den første rapporten viser at det er flere sedler enn kryss i stemmekretsene så burde valgansvarlig ha reagert da dette ikke skal forekomme. Spesielt fordi tallene som kom fra stemmestyrene finnes og stemmer med kryss. Det er rett og slett registrert inn feil tall i EVA.

SV-listene

SV leverte ny liste i mars 2019 hvor de to første kandidatene skulle ha stemmetillegg. Dette ble ikke rettet opp i EVA (valgadministrasjonssystemet). Det ble heller ikke oppdaget at listen var feil da Evenes kommune fikk stemmesedlene til korrektur fra trykkeriet. Derfor ble de trykt opp feil.

Den løsningen Valgansvarlig valgte for å rette på feilen er ikke anbefalt fra valgdirektoratet. Det har valgdirektoratet bekreftet til oss. Evenes kommune valgte å krysse manuelt på nr. 2 på alle SV-listene. Det betyr at alle stemmesedlene fra SV var «tuklet» med. For det første så skulle løsningen vært en helt annen. Andre kommuner løser slike feil, enten ved å trykke opp nye sedler eller ved at man informerer godt i alle valgavlukker både på forhånd og på valgdagen. Det kunne vært hengt opp korrekte stemmesedler i alle avlukker med en informasjon til velgerne om at slik skulle den sett ut og slik vil den bli talt opp. Listene skulle ikke vært «rettet på». Ved å rette på listene så skaper det utrygghet hos velgerne, noe som også har framkommet i klage etter valget. I tillegg er det sannsynlig at denne kreative rettingen førte til at 2. kandidaten på SV-listen fikk færre personstemmer fra SV-velgere. Dette fordi det allerede var krysset i ruten for tilleggstemme. Hvorvidt noen valgte å ikke bruke stemmeseddelen fordi den ikke var ren, blir spekulasjon. Evenes har sammenlignet stemmetallene for SV på kommune og fylke og konkludert med at resultatet ser riktig ut. Dette er likevel etter vår oppfatning, den alvorligste feilen i og med at SV var under 2 stemmesedler fra å ta en mandat fra Arbeiderpartiet.

Når Evenes kommune velger løsningen med å rette på SV-listene så er det et minimum at både alle forhåndsstemmemottakere og alle i stemmestyrene informeres om dette. Alle velgerne skulle vært informert om dette da de ankom valglokale. Terskelen for gå ut av en avlukke for å si fra at det er feil på ett partis liste er høy. Dette er etter vår oppfatning en ikke akseptabel løsning.

Gjennom våre samtaler med involverte er vi enig i konklusjonen til valgstyrene om at det ikke har foregått noe bevisst juksing med valget. Det er ingenting som har framkommet til oss som tyder på det. Selv om det plutselig dukket opp 12 stemmesedler i oppgjøret som ingen vet hvor kommer fra, så er de uten stempel og blir dermed forkastet. Kryssene i manntallet viser godt at disse stemmene ikke er avlagt fra velgere.

Vi har også lyst å berømme rådmannen for den jobben som er gjort etter valget. Han har tatt ansvar i forhold til sin stab og har stått fram og tatt ansvar i forhold til media. Gjennom sin rapport har han også avdekket en rekke feil.

Vi har også behov for å berømme tidligere ordfører for den jobben også hun gjorde etter valget. Valggjennomføring er et hav av detaljer og det er nok ikke mange folkevalgte i Norge som kan så mye om praktisk gjennomføring av valg som tidligere ordfører i Evenes. Vi har stor beundring for den innsatsen som er gjort.

Ellers slik vi ser det, er valget i Evenes korrekt, foruten SV-listen er feilene som er gjort, av en slik karakter at det ikke har betydning for resultatet i Evenes.

Vi anbefaler Evenes kommune til neste valg å sette av nok tid til de som er valgansvarlige slik at jobben blir gjort på mest forsvarlig måte. Rådmannen må også forsikre seg om at de valgansvarlige har den kompetansen og tiden de trenger for å gjennomføre et valg uten feil i Evenes.

Mvh

Aina Slotterøy og Rigmor Jenssen Leknes